

Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w roku 2021

Wintering of water birds in Silesia in the year 2021

Paweł Grochowski

Śląskie Towarzystwo Ornitologiczne
ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław
e-mail: merula@wp.pl

Jacek Betleja

Dział Przyrody, Muzeum Górnośląskie
pl. Jana III Sobieskiego 2, 41-902 Bytom
e-mail: betleja@muzeum.bytom.pl

Paweł Czechowski

Instytut Administracji i Turystyki, Uniwersytet Zielonogórski
Wydział Zamiejscowy w Sulechowie
ul. Armii Krajowej 51, 66-200 Sulechów
e-mail: paczech@wp.pl

Bartosz Smyk

Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków
ul. Odrowąża 24, 05-270 Marki
e-mail: bartosz.smyk@otop.org.pl

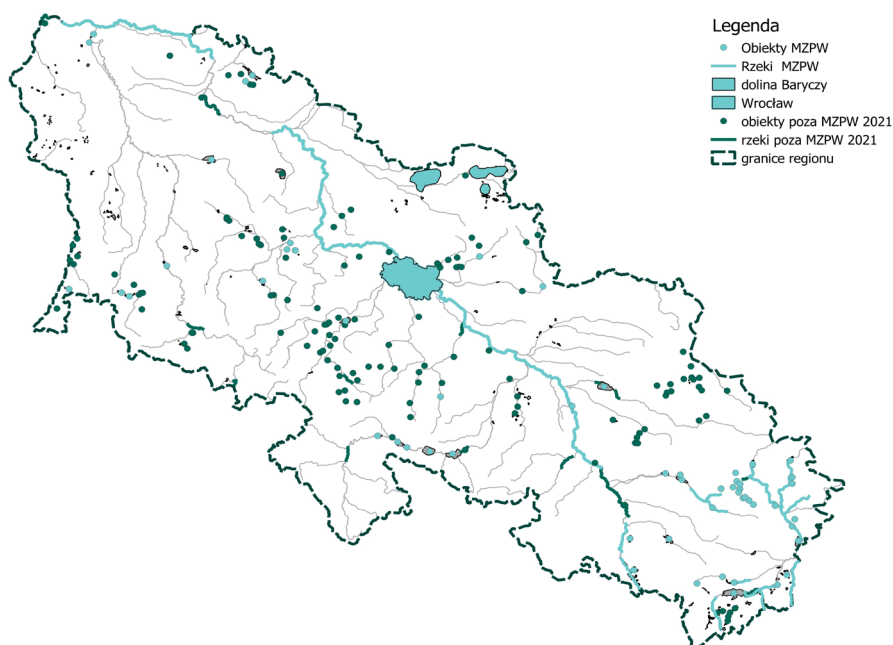
Liczenia zimujących ptaków wodnych na Śląsku w 2021 r. były jedenastą akcją przeprowadzoną w ramach ogólnopolskiego Monitoringu Zimujących Ptaków Wodnych (MZPW), będącego częścią Monitoringu Ptaków Polski realizowanego na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Większość danych zebrano w dniach 15–18.01. Liczenia obejmowały stanowiska monito-

ringowe MZPW i Monitoringu Noclegowisk Gęsi oraz dodatkowe obiekty poza monitoringiem. W 2021 r. liczba stanowisk liczonych w ramach MZPW została zwiększona w granicach ŚRO o 19. Zimą 2020/2021 można scharakteryzować jako mroźną. Na nizinach średnia temperatura w styczniu wahała się od -1 do +1°C (www.meteoprognoza.pl), nocą zaś spadała do wartości minimalnych minus kil-

kunastu stopni. Generowało to zlodzenie na stawach i dużych zbiornikach sięgające nawet 90-100%.

W 2021 r. stwierdzono zimowanie 62 gatunków ptaków wodnych. Łączna liczebność zaobserwowanych ptaków wyniosła ponad 244 tys. osobników (tab. 1). Najliczniejszym gatunkiem była krzyżówka *Anas platyrhynchos*, której liczebność osiągnęła 105 tys. ptaków. Największe skupiska stwierdzono na odcinku rzeki Nysy Kłodzkiej w Nysie (6,5 tys.), na stawach Jamnik w dolinie Baryczy (6 tys.) i na Zb. Mietkowskim (4 tys.). W granicach administracyjnych Wrocławia zimowało 8150 krzyżówek. Liczebność zimujących na Śląsku gęsi *An-*

ser sp. osiągnęła wartość prawie 71 tys. W większości przypadków nie udało się określić dokładnego składu gatunkowego. Największą koncentrację liczącą 25 tys. gęsi wykazano na Zb. Mietkowskim. Duże koncentracje wykazano także na zb. Dzierżno Duże (8 tys.), Zb. Otmuchowskim (6 tys.) i w kompleksie stawów Stawno (6 tys.). W pierwszej dziesiątce najliczniej zimujących ptaków, podobnie jak w 2020 r., utrzymały się mewa srebrzysta *Larus argentatus* sensu lato, kormoran *Phalacrocorax carbo*, łyska *Fulica atra*, gęgawa *Anser anser*, śmieszka *Chroicocephalus ridibundus*. Do pierwszej dziesiątki najliczniej zimujących ptaków wodnych dołączyły w tym roku również

Rycina 1. Lokalizacja obiektów skontrolowanych w trakcie akcji zimowych liczeń w 2021 r. w Śląskim Regionie Ornitologicznym

Figure 1. Location of sites controlled within winter censuses in 2021 in the Silesian ornithological region

czernica *Aythya fuligula* i mewa siwa *Larus canus*. W przypadku czernicy łączna uzyskana liczba to prawie 3,5 tys. os. Największą koncentrację 600 os. stwierdzono na zb. Dzierżno Małe. Wysoką liczebność zanotowano także w przypadku głowienki *Aythya ferina* – stwierdzono łącznie 2315 os. Największe koncentracje liczące po około 700 os. stwierdzono na zb. Kuźnica Warężyńska i na Zb. Rybnickim. Dla obu gatunków grążyc są to najwyższe wartości w historii liczeń zimowych na Śląsku (Czapulak 1986, Czapulak i Stawarczyk 1988, Czapulak 1991, Czapulak i Betleja 1998, 2001, Grochowski i in. 2016, 2017, 2018, 2019, 2021). Chłodniejsza zima spowodowała spadek liczebności takich gatunków jak: łąbędź niemy *Cygnus olor*, kormoran, gęgawa i krakwa *Mareca strepera*, których zimująca populacja w ostatnich latach systematycznie rosła. W przypadku gęgawy warto wyróżnić największą stwierdzoną koncentrację na Jez. Sławskim liczącą 2 tys. os. Nieprzerwanie wzrasta liczebność świstuna *Mareca penelope*, którego liczebność 968 os. jest najwyższą odnotowaną liczebnością w historii liczeń zimowych (Czapulak 1986, Czapulak i Stawarczyk 1988, Czapulak 1991, Czapulak i Betleja 1998, 2001, Grochowski i in. 2016, 2017, 2018, 2019, 2021). Jeszcze pięć lat wcześniej łączna liczebność populacji zimującej tego gatunku w regionie nie przekraczała 50 os. (Grochowski i in. 2016). Zimująca populacja gęsiówki egipskiej *Alopochen aegyptiaca* (ok. 60 os.) i mandarynki *Aix galericulata* (ok. 40 os.), utrzymały się na poziomie z roku 2020 (Grochowski i in 2021). W 2021 r. odnotowano stwierdzenia bardzo rzadko zimujących gatunków

takich jak cyranka *Spatula querquedula* i siewnica *Pluvialis squatarola*. Z rzadkich gatunków obserwowano także kormorana małego *Microcarbo pygmaeus*, gęś krótkodziobą *Anser brachyrhynchus* oraz pierwszą dla kraju bajkałówkę *Sibirionetta formosa* (Lenkiewicz i Stawarczyk 2022).

W roku 2021 w zimowych liczeniach uczestniczyło 116 osób. Byli to: Jacek Betleja, Szymon Beuch, Tomasz Biwo, Marcin Bocheński, Maksymilian Bojarowski, Emilia Brzęk, Katarzyna Bul, Marcin Cebula, Damian Celiński, Grzegorz Chlebik, Anna Cibis, Zygmunt Cibis, Olaf Ciebiera, Łukasz Czajka, Paweł Czechowski, Dariusz Czernek, Irena Danielecka, Ryszard Danielecki, Mariusz Dąbek, Tadeusz Drazny, Alicja Dubicka, Tomasz Duda, Adam Dybich, Rafał Fudalej, Stanisław Gacek, Jarosław Gil, Arkadiusz Gorczewski, Waldemar Górka, Bożena Gramsz, Paweł Grochowski, Józef Grysczyk, Wojciech Grzesiak, Radosław Gwóźdź, Grzegorz Hebda, Adam Jędrzejko, Magda Jurek, Marcin Karetta, Daniel Karpowicz, Andrzej Kąkol, Antoni Knyschała, Piotr Kozłowski, Jan Król, Robert Kruszyk, Damian Kurlej, Paweł Kwaśniewicz, Mateusz Ledwoń, Wiesław Lenkiewicz, Michał Leszczyński, Julian Lewandowski, Piotr Lewandowski, Klaudia Litwiniak, Konrad Łysowski, Rafał Łysowski, Tomasz Maszkało, Waldemar Michalik, Janusz Milewski, Agata Miłkowska, Wojciech Miłosz, Jacek Mucha, Adrianna Muszyńska, Maciej Nagler, Witold Nocoń, Adrian Ochmann, Beata Orłowska, Grzegorz Orłowski, Anna Osińska-Dzienniak, Krzysztof Ostrow-

ski, Sergiusz Owczarek, Marek Pach, Sebastian Panic, Ewa Paprzycka, Monika Pastrykiewicz, Małgorzata Pietkiewicz, Barbara Polanin, Joanna Pomorska-Grochowska, Filip Pozauć, Katarzyna Protaś, Sławomir Protaś, Marcin Przy-mencki, Alfred Rösler, Sławomir Ruba-cha, Stanisław Rusiecki, Andrzej Ruszle-wicz, Przemysław Rymwid-Mickiewicz, Gustaw Schneider, Tomasz Szczansny, Ja-rośław Słowikowski, Marzena Smolak, Gabriela Sobczak, Grzegorz Sobczak, Justyna Soska, Arkadiusz Stasiak, Jerzy Stasiak, Beata Strasburger, Alek Sykała, Marian Szeruga, Dariusz Szlama, Jakub Szymczak, Hanna Sztwiertnia, Grzegorz Śnieg, Rafał Świerad, Kamila Topolska, Mateusz Tracz, Rafał Walczybok, Józef Włodarz, Jacek Wojdat, Janusz Wójcicki, Halina Wójcik, Jarosław Zając, Zofia Za-lejska, Tomasz Zarzycki, Kamil Zięba, Izabela Żuchowska, Paweł Żyła, Iwona Żyśko, Karol Żyśko.

Wszystkim tym osobom dziękujemy za udział w akcji.

Summary

Between the 15th and 18th January 2021, annual winter census of wintering water birds was conducted in the Silesia region. 116 partici-pants took part in the project. They recorded more than 244 thousand birds from 62 species. The most numerous wintering species was the Mallard (more than 105 thousand birds). The other most common species was Caspian Gull (nearly 10 thousand), Cormorant (nearly 9 thousand), the Coot (over 8 thousand), Black-headed Gull and the Greylag Goose (both over 5 thousand), Tufted Duck and Mew Gull (both nearly 3,5 thousand). Several rare spe-cies were also found: Garganey, Grey Plover, Pygmy Cormorant and Baikal Teal (which was the first record for Poland).

Tabela 1. Wyniki zimowych liczeń ptaków wodnych na Śląsku w styczniu 2021 r.

Table 1. Water birds recorded in winter census conducted in Silesia in January 2021

L.p.	Gatunek Species	Odra Oder River	Wisła Vistula River	Inne rzeki Other rivers	Zbiorniki Reservoirs	Stawy rybne Fish ponds	Osadniki Sedimentary ponds	Inne Others	Suma Total
1.	<i>Anas platyrhynchos</i>	32733	3034	18860	22187	13863	913	13837	105427
	<i>Anser sp.</i>	0	0	0	45975	19413	0	100	65488
2.	<i>Larus cachinnans</i>	268	35	314	8986	18	50	15	9686
3.	<i>Phalacrocorax carbo</i>	2650	1522	410	3844	27	7	484	8944
4.	<i>Fulica atra</i>	696	25	52	5661	633	25	1097	8189
5.	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	2225	0	825	833	21	0	1536	5440
6.	<i>Anser anser</i>	581	8	60	1545	770	9	2080	5053
7.	<i>Anser serrirostris</i>	4	0	21	3436	0	350	200	4011
8.	<i>Larus canus</i>	357	5	455	2327	1	0	394	3539
9.	<i>Aythya fuligula</i>	471	23	12	2709	42	0	212	3469
10.	<i>Cygnus olor</i>	769	23	412	667	743	32	572	3218
11.	<i>Mergus merganser</i>	1142	199	411	887	54	11	200	2904
12.	<i>Aythya ferina</i>	37	0	0	1777	463	2	36	2315
13.	<i>Bucephala clangula</i>	991	4	65	708	330	16	174	2288
14.	<i>Grus grus</i>	267	0	3	78	984	0	756	2088
	<i>Larus argentatus SL</i>	803	0	0	120	0	0	1026	1949
15.	<i>Cygnus cygnus</i>	610	0	0	122	731	0	132	1595
16.	<i>Anas crecca</i>	229	30	352	449	197	65	85	1407
17.	<i>Anser albifrons</i>	0	0	0	666	626	0	0	1292
18.	<i>Ardea cinerea</i>	252	49	137	151	587	3	59	1238
19.	<i>Mareca penelope</i>	306	8	67	157	82	0	348	968

20.	<i>Ardea alba</i>	158	11	55	129	70	2	90	515
21.	<i>Podiceps cristatus</i>	10	0	0	488	0	0	6	504
22.	<i>Gallinula chloropus</i>	29	4	210	9	0	3	202	457
23.	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	203	10	155	10	0	5	37	420
24.	<i>Mareca strepera</i>	103	1	27	32	40	0	76	279
25.	<i>Mergelus albellus</i>	32	0	3	176	7	5	8	231
26.	<i>Larus argentatus</i>	0	0	0	208	5	0	0	213
27.	<i>Haliaeetus albicilla</i>	73	2	3	37	42	0	17	174
28.	<i>Alcedo atthis</i>	29	4	50	12	21	4	4	124
	<i>A. platyrhynchos</i> hybrydy	61	0	29	0	0	0	34	124
29.	<i>Cygnus columbianus</i>	0	0	0	2	118	0	0	120
30.	<i>Alopochen aegyptiaca</i>	0	0	0	47	0	0	15	62
31.	<i>Melanitta fusca</i>	0	0	0	39	0	0	13	52
32.	<i>Anas acuta</i>	7	0	7	9	15	0	11	49
33.	<i>Aythya marila</i>	0	0	0	46	2	0	0	48
34.	<i>Aix galericulata</i>	2	0	9	0	0	1	26	38
35.	<i>Rallus aquaticus</i>	0	0	23	1	0	6	3	33
36.	<i>Branta leucopsis</i>	1	0	0	17	2	0	0	20
37.	<i>Spatula clypeata</i>	0	0	0	1	18	0	0	19
38.	<i>Tringa ochropus</i>	1	0	17	0	0	0	0	18
39.	<i>Gavia arctica</i>	0	0	0	10	0	0	0	10
40.	<i>Netta rufina</i>	4	0	0	5	0	0	0	9
41.	<i>Numenius arquata</i>	0	0	0	0	8	0	0	8
42.	<i>Gallinago gallinago</i>	0	0	1	1	0	4	1	7
43.	<i>Lymnocyptes minimus</i>	0	0	0	0	0	5	2	7

